

Lausunto

10.06.2022

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Esitetty uudistus on mittava kokonaisuus säädösmuutoksia ja esitys on sisällöllisesti laaja. Esityksen mukaan kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti.

Lakiehdotuksella lyhennettäisiin kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa ja tehostettaisiin jatko-ohjausta työelämään tai yleisiin työllisyys- tai koulutuspalveluihin.

Samanaikaisesti tämän uudistuksen kanssa työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien tehtäviksi ja toisaalta sosiaali- ja terveystyöpalvelut kunnista hyvinvointialueille. Kotoutumisen ja myös muiden palveluiden näkökulmasta yhtäaikaista muutoksia on paljon. Tämän säädösesityksen näkökulmasta keskeistä on se, kuinka eri kunnat kykenevät luomaan yhdenvertaiset mahdollisuudet kotoutumiselle. Keskeistä on myös kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö, jonka rakentaminen vaatii aikaa. Alueellisesti eriävät käytännöt ja ohjeet ovat olleet kotoutumistyön hankaluutena nykyisen lainsäädännön aikana.

Ehdotuksen mukaan muutosten tavoitteena on nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä, mikä voisi vähentää pitkällä aikavälillä julkisia kustannuksia, jos maahanmuuttajien syrjäytyminen vähenisi ja työllistyminen nopeutuisi. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esityksen pääpainoksi on nostettu työllistyminen. Esityksen lähtökohta ei ole kokonaisvaltaisessa kotoutumisessa, vaikka kysymys on kotoutumisesta. Kansanopistoyhdistys on huolissaan siitä, että vahva painotus nopeaan työllistymiseen ilman yhteiskunnassa toimimiseen tarvittavaa riittävää kielitaitoa ja perustaitoja johtaa siihen, että nopealla aikavälillä maahanmuuttajien työllistyminen

voi kasvaa, mutta pidemmällä aikavälillä se heikkenee, kotoutuminen ei onnistu ja syrjäytyminen ja polarisaatio lisääntyvät.

Toinen pääpaino esityksessä on nopeuttaa kotoutumista. Kansanopistoyhdistys katsoo, että työnteon ja kielen opiskelun yhdistämisen ja hyvin nopean työllistymisen mallit soveltuvat niille, joilla on lähtömaassa hankittu riittävä pohjakoulutus ja ammatillista osaamista. Eriarvoistumisen välttämiseksi tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kaikilla on mahdollisuus saada riittävä yleissivistys, kielitaito ja yhteiskuntataidot. Kansanopistojen kokemuksen mukaan valtaosa opiskelijoista siirtyy eteenpäin opinto- ja työllisyyspolulla heti kun se on mahdollista. Heikoilla perustaidoilla ei voida saavuttaa yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa, päästä jatko-opintoihin tai työllistyä. Mahdollisuus hankkia tämä osaaminen ja samalla pystyä elämään perustoimeentulolla on keskeinen turvattava asia. Uudistuksella tulisi parantaa mahdollisuuksia yhteiskuntaan osallistumiseen, ei heikentää niitä.

Tavoitteena on myös jäsentää kotoutumista tukevia palveluja uudella tavalla. Kotoutumislain 10§:ssä säädettäisiin kotoutumista edistävistä palveluista, joita olisi kahdenlaisia. Näitä ovat kunnan kotoutumishjelman mukaiset palvelut ja muut yleiset palvelut, jotka edistävät kotoutumista. Kansanopistoyhdistyksen mielestä esityksen erilaiset palvelut eivät muodosta selkeää kokonaisuutta ja kotoutumishjelman merkitys uudistuksessa jää epäselväksi. Voimassa olevassa säädöksessä kotoutumishjelma -käsitteellä on eri merkitys ja tässä esityksessä termi on otettu toiseen käyttöön.

Esityksen perusteluissa kuvataan useaan otteeseen erikseen kotoutumiskoulutusta ja omaehtoista koulutusta. Kotoutumiskoulutuksella viitataan esityksessä työvoimapolitiittisena koulutuksena järjestettyyn kotoutumiskoulutukseen. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esityksessä on korjattava kirjoitustapaa siten, että kotoutumiskoulutuksella tarkoitetaan sen opetussuunnitelmaperusteisiin perustuvaa koulutusta, jota järjestetään sekä työvoimapolitiittisena että omaehtoisena koulutuksena. On huomattava myös, että kotoutumiskoulutukselle rinnakkainen aikuisten perusopetus korvaa kotoutumiskoulutuksen niiden opiskelijoiden osalta, joilta puuttuu yleissivistävä koulutustausta.

Suomen Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä esityksen linjausta kotoutumiskoulutuksen tehokkaasta yhteensovittamisesta kansallisen koulutusjärjestelmän kanssa. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat osa suomalaista koulutusjärjestelmää, ja ne ohjaavat kotoutujia sopiville koulutuspoluille.

Vapaan sivistystyön koulutuksia tulisi hyödyntää nykyistä merkittävämmiin tämän päivän kansalaistaitojen (perustaidot ja digitaidot) tarjoamiseksi kotoutujille.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Säädösehdotuksen mukaan kunnalle säädetään vastuu laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma. Pykälän 18 ensimmäisen ja kolmannen momentin mukaan kotoutumissuunnitelma tulisi laatia viiveettä ja enintään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin tai oleskeluoikeuden rekisteröinnistä.

Kansanopistoyhdistys pitää vaadetta kotoutumissuunnitelman laatimisesta noin kolmen vuoden kuluessa todella löyhänä. Heti maahanmuuton alkuvaiheessa tulisi laatia kotoutumissuunnitelmat

vapaan sivistystyön koulutuksen tehokkaaksi hyödyntämiseksi kotoutumisen varhaisessa vaiheessa. Nopeat alkuvaiheen palvelut ovat keino siihen, että maahan muuttaneet voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan mahdollisimman täysipainoisesti varhaisessa vaiheessa. Kotoutumissuunnitelmien laatimista tulisi kunnissa huomattavasti tehostaa nykyisestä, jotta säädösesityksen tavoitteet voisivat toteutua. Kotoutumissuunnitelmien laatimisesta tulee huolehtia aidosti viiveettä.

Kotoutumissuunnitelman keston todetaan olevan yksilöllinen. Siitä huolimatta säädösesityksessä sille on asetettu maksimikesto. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika olisi kaksi vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Esitys lyhentäisi voimassa olevan kotoutumislain mukaista enimmäisaikaa vuodella. Kansanopistoyhdistys katsoo, että esitetty kotoutumishjelman enimmäiskesto ei ole riittävä valtaosalle kotoutujista. Useimmilta kielitaidon oppiminen vaatii kahta vuotta pidemmän ajan. Oppimisen nopeuttaminen on usein mahdotonta. Sen sijaan koulutukseen pääsyä voitaisiin nopeuttaa laatimalla kotoutumissuunnitelmat tehokkaammin ja panostamalla ohjausprosesseihin.

Ehdotetussa 21§ 3 momentissa on esitetty perusteet, joilla kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman voimassaoloa voitaisiin pidentää edellisessä momentissa esitetyn kahden vuoden enimmäiskeston tultua täyteen. Pidentämistä voitaisiin harkita, mikäli asiakkaan kotoutumisen tai työllisyyden edistäminen vaatii erityisiä toimenpiteitä. Erityisten toimenpiteiden harkitseminen lisää viranomaisten työtä. Kotoutumissuunnitelman voimassaolonajan lyhentäminen heikentää kotoutujan mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti suomalaiseen yhteiskuntaan. Kansanopistoyhdistys katsoo, että kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto ei tule lyhentää vuodella.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä § 19 mukaista perheen kotoutumissuunnitelmaa. Perheen kotoutumissuunnitelman avulla voitaisiin tukea myös kotivanhempien mahdollisuuksia päästä koulutukseen, kun perheen tilannetta tarkastellaan kokonaisuutena. Perheen kotoutumissuunnitelmien laatiminen on kuitenkin mahdollista jo nykyainsäädännönkin perusteella. Niitä ei ole juurikaan laadittu. Käsiteltävänä oleva säädösesitys ei tuo uusia kannusteita sen käyttämiseen.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Esityksen 24:ssä säädettäisiin kotoutumiskoulutuksen sisällöstä ja kielitaitotavoitteesta. 24 §:n 4 momentin mukaan kotoutumiskoulutusta annettaisiin lähtökohtaisesti Opetushallituksen

laatimien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että Opetushallitus edelleen laatii opetussuunnitelman perusteet. Säädösesityksessä on kuitenkin päädytty kirjaamaan varsin laajasti kotoutumiskoulutuksen sisällöistä. Uutena asiana esityksessä säädettäisiin esimerkiksi siitä, että kotoutumiskoulutuksen tulisi sisältää työssäoppimisjakso. Kansanopistoyhdistys katsoo, että sisällöllisiä asioita voitaisiin säädöksessä keventää ja sijoittaa ne

opetussuunnitelman perusteisiin, jotta niitä voitaisiin helpommin muokata toimintaympäristön muuttuessa.

Esityksen perustelutekstissä todetaan, että pykälässä säädetään kotoutumiskoulutuksen sisällöistä kotoutuja-asiakkaalle, jonka oppivelvollisuus on päättynyt. Edellä mainittuja opetussuunnitelman perusteita hyödynnetään kuitenkin myös kansanopistojen koulutuksessa, joka voi olla osa oppivelvollisuuden suorittamista. Kansanopistoyhdistys huomauttaa, että oppivelvollisuuslain § 5 mukaan oppivelvollisuutta voi suorittaa kansanopistossa järjestettävässä sellaisessa koulutuksessa, jossa noudatetaan kotoutumisen edistämistä annetun lain (1386/2010) 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai Opetushallituksen laatimaa maahanmuuttajille tarkoitettua koulutuksen opetussuunnitelmasuosituksia. Tämä näkökulma on huomioitu esityksen oppivelvollisuuslakia koskeissa muutoksissa. Kansanopistoyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että oppivelvolliset voivat edellä kuvatuin perustein osallistua kansanopistossa järjestettävään kotoutumiskoulutukseen ja oppia kieltä, mikäli se on yksilön näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Kotoutumislakia koskevan esityksen perustelutekstiä tulee täsmentää tältä osin.

Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että kotoutumiskoulutukseen voidaan sisällyttää myös aiemman osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Kansanopistoyhdistys ei kuitenkaan ymmärrä, mitä tarkoitetaan esityksessä mainittavalla kotoutumiskoulutukseen sisällytettävällä tutkintojen tunnustamisella. Selkeää on se, että koulutuksen järjestäjä voi tukea tutkintojen tunnustamisen prosessia ohjaamalla kotoutujan oikealle viranomaistaholle.

Kotoutumiskoulutuksen kielitaitotavoitteeksi on asetettu nykyisen mukaisesti B1.1. Korkea kielitaitotasovaatimus ja kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen samassa esityksessä, tekee tavoitteista epärealistisia.

Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen heikentää mahdollisuuksia osallistua vapaan sivistystyön järjestämään kotoutumiskoulutukseen ja kielikoulutukseen. Eduskunta on edellyttänyt tarkastusvaliokunnan mietinnössä (TrVM 8/2021 vp) järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamista kotoutumisen edistämiseksi. Käsiteltävänä oleva esitys päinvastoin vähentää vapaan sivistystyön osuutta, koska kotoutumisaika lyhenee ja omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen vaikeutuu. Vapaan sivistystyön lakiin on esityksessä tehty muutos, joka mahdollistaa oppilaitoksille 100% rahoituksen koulutukseen vuoden ajan kotoutumissuunnitelman päättymisestä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kotoutujalla olisi mahdollisuus opiskella kotoutumissuunnitelman umpeuduttua. Kotoutujan toimeentuloon liittyy edelleen esityksen perusteella epävarmuutta ja erilaisia harkintaan perustuvia päätöksentekoprosesseja.

25 §:ssä säädettäisiin kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä. Perustelutekstissä tätä kuvataan seuraavasti: ”Kotoutumiskoulutusta voitaisiin toteuttaa kotoutuja-asiakkaalle myös omaehtoisena opiskeluna.

Tämä koskee erityisesti työvoiman ulkopuolisia kotoutuja-asiakkaita, jotka eivät ole työvoimakoulutuksen

ensisijaista kohderyhmää. Myös työttömänä työnhakijana olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumiskoulutusta voidaan toteuttaa omaehtoisena opiskeluna. Näiltä osin keskeisiä olisivat vapaan sivistystyön lukutaitokoulutukset ja aikuisten perusopetus.” On hyvä, että säädösesityksessä tunnustetaan vapaan sivistystyön oppilaitokset, mutta Suomen Kansanopistoyhdistys katsoo, että esityksen perusteluista tulee korjata perustavaa laatua oleva väärinymmärrys siitä, että

omaehtoisena koulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus olisi suunnattu vain tietyille erityisryhmille. Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät laadukasta kotoutumiskoulutusta sekä työttömille työnhakijoille että työvoiman ulkopuolella oleville. Vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjonta on laajaa ja sitä tulee voida hyödyntää erilaisten kotoutujien tarpeisiin.

26§:ssä säädetään omaehtoisen opiskelun tukemisesta. Se vastaa sisällöllisesti voimassa olevan kotoutumislain säädöstä. Kansanopistoyhdistys katsoo, että säädösesityksessä ei ole perusteltu riittävästi sitä, miten omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä parannetaan. Käytännössä esityksessä pyritään huolehtimaan siitä, että opintojen tukeminen ei heikkene, kun kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto rajataan. Säännöksen 1 momentin mukaan opintojen muodostamaa kokonaisuutta voidaan tukea enintään 24 kuukauden ajan ja 2 momentin mukaan aikuisten perusopetuksen osalta enintään 48 kuukauden ajan. Esitys ei tarjoa lisää mahdollisuuksia oppia kieltä ja perustaitoja. Lisäksi omaehtoiisiin opintoihin on lisätty pohjoismaista työvoimapalvelumallia koskevassa säädöksessä laaja työnhakuvelvoite, joka heikentää mahdollisuuksia keskittyä kielen oppimiseen entisestään.

Käsillä olevassa esityksessä kuvataan, että sillä ”varmistettaisiin, etteivät maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää osaamistaan heikentyisi, vaikka kotoutumissuunnitelman kesto lyhennettäisiin. Tähän vastattaisiin erityisesti uudistamalla omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä sekä säilyttämällä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maksuttoman opiskelun kesto nykyistä vastaavana.” Kansanopistoyhdistys pitää osaamisen kehittämisen mahdollisuuksien parantamista hyvänä lähtökohtana. Vapaan sivistystyön mahdollisuudet järjestää kotoutujille maksutonta koulutusta pitää turvata. Lisäksi on tärkeää, että kotoutujalla on aito mahdollisuus saavuttaa vaadittu kielitaitotaso. Tästä syystä Kansanopistoyhdistys esittää, että § 26 mukaista enimmäiskesto opintojen muodostamalle kokonaisuudelle kotoutujien osalta pidennetään.

§28 säädettäisiin omaehtoisia opintoja koskevista edellytyksistä. Siinä lueteltaisiin, millaisia opintoja voitaisiin tukea omaehtoisena opiskeluna. Suomen Kansanopistoyhdistys pitää hyvänä, että luetteloon lisätään vapaan sivistystyön opintojen osalta mahdollisuus tukea työttömyysetuudella luku- ja kirjoitustaidon opintoja, 24 §:n mukaista kotoutumiskoulutusta ja muita vapaan sivistystyön opintoja sekä uusi TUVA-koulutusta.

29 § Omaehtoisten opintojen jatkaminen kotoutumissuunnitelman tai monialaisen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyessä olisi uusi. Kansanopistoyhdistys pitää lisäystä hyvänä. Opintojen tukemisen jatkaminen kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täytyttyä on kannatettavaa ja vähentää opintojen keskeyttämisistä kotoutumissuunnitelman päättyessä. On kuitenkin todettava, että kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen heikentää tämän muutoksen myönteisiä vaikutuksia.

Lisäksi kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskeston täyttymisen jälkeen loppuun suoritettaviin omaehtoiisiin opintoihin sovellettaisiin kaikkien työnhakijoiden osalta yhtenäisiä säännöksiä oikeudesta kulukorvaukseen, eli henkilöt eivät saisi kulukorvausta työttömyysetuudella tuettavista omaehtoisista opinnoista niiltä osin, kun kyse olisi kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston täyttymisen jälkeen loppuun suoritettavista omaehtoisista opinnoista. Kansanopistoyhdistyksen mielestä oikeus kulukorvaukseen tulisi säilyä vapaan sivistystyön lukutaitokoulutusta, kotoutumiskoulutusta ja aikuisten perusopetusta suorittavilla.

Yhteiskunnallisena tavoitteena tulisi olla se, että kaikilla Suomessa asuvilla on riittävä kielitaito ja muut perustaidot suomalaiseen yhteiskuntaan osallistumiseksi.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Vastuu ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä siirrettäisiin kunnilta hyvinvointialueille. Perheryhmäkotitoiminnasta tehtäisiin osa sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä tulisi osa

hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevaa sosiaalihuoltoa.

Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan nuorten alaikäisten yksin maahan tulleiden palveluissa tulisi nostaa keskiöön erityisesti koulutuspalvelut. Nuoret tarvitsevat kotoutuakseen osallisuutta, oppimista ja turvallista kasvua tukevia palveluja. Koulutuspalvelut ovat tässä keskeisiä, kuten esityksen perustelutekstissä tuodaan esille. Kansanopistojen järjestämästä Nuoret turvapaikanhakijat kansanopistoista -ohjelmasta on erinomaisia kokemuksia.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Vastuu ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä siirrettäisiin kunnilta hyvinvointialueille. Perheryhmäkotitoiminnasta tehtäisiin osa sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä tulisi osa

hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevaa sosiaalihuoltoa.

Kansanopistoyhdistyksen näkemyksen mukaan nuorten alaikäisten yksin maahan tulleiden palveluissa tulisi nostaa keskiöön erityisesti koulutuspalvelut. Nuoret tarvitsevat kotoutuakseen osallisuutta, oppimista ja turvallista kasvua tukevia palveluja. Koulutuspalvelut ovat tässä keskeisiä, kuten esityksen perustelutekstissä tuodaan esille. Kansanopistojen järjestämästä Nuoret turvapaikanhakijat kansanopistoista -ohjelmasta on erinomaisia kokemuksia.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä kotoutumisen edistämässä sekä kotoutumisen edistämisen yhteensovittamisesta ja seurannasta hallinnon eri tasoilla. Kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista ja yhteensovittamista vahvistettaisiin

sovittamalla kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen yhteen muun valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen suunnittelun kanssa. Erityisesti yhteensovittamista tehtäisiin työllisyyden, osaamisen kehittämisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden edistämisen suunnittelun kanssa.

Palveluiden yhteensovittamiselle säädösesityksen perusteluissa tarjotaan hyvin vähän keinoja. Kansanopistojen kokemuksen mukaan kotoutumisen edistäminen vaatii laajaa yksittäisen kunnan toiminnot ylittävää, palveluverkkoa.

Esityksessä Kotoutumisen palveluja myös pyritään esityksessä valtavirtaistamaan ja siirtämään osaksi muita palvelukokonaisuuksia. Kansanopistoyhdistys ei pidä tätä hyvänä suuntana. Osasta palveluista tulisi myös kustannusten korvaamisen näkökulmasta osa kuntien yleiskatteellista valtionosuutta, mikä ei takaa rahoituksen kohdentumista kotoutujien tueksi.

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Hallitus edellytti kotoutumisen uudistamista koskevaa valmistelutyötä käynnistettäessä, että vapaan sivistystyön mahdollisuuksia tarjota laadukasta kielikoulutusta lisätään. Tämä ei toteudu esityksessä. Esityksellä tavoitellaan nopeaa työllistymistä. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen vaikuttaa myös vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiin, koska heikentää kotoutujien mahdollisuuksia osallistua opintoihin.

Esityksellä muutetaan lakia vapaasta sivistystyöstä. Kansanopistoyhdistys pitää muutoksia lakiin vapaasta sivistystyöstä osana esitettyä säädöskokonaisuutta välttämättöminä ja pääosin kannatettavina. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 §:n muutokset, jotka koskisivat sadan prosentin valtionosuuden ja koulutuksen maksuttomuutta ja sisältöjä ovat tarpeellisia. Lain vapaasta sivistystyöstä 9§:n ensimmäisen momentin jakaminen kahdeksi momentiksi selkeyttää lakia kokonaisuutena.

Vapaana sivistystyönä järjestettävät koulutukset olisivat maksuttomia kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana ja vuoden sen jälkeen ja oppilaitos saisi niihin 100% rahoituksen. Tällä esityksellä pyritään huolehtimaan siitä, että vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuudet tarjota maksutonta koulutusta eivät merkittävästi heikkenisi hallituksen esitysluonnokseen liittyvän kotoutumisajan enimmäiskeston lyhenemisestä. Esitys on sinällään kannatettava, jotta järjestämisedellytykset eivät kotoutumislain muutoksen vuoksi merkittävästi heikkenisi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Tämä ei kuitenkaan lisää kotoutumisajan ylittäneiden mahdollisuuksia osallistua opintoihin maksutta aiempaan verrattuna. Tilanne on korjattava, jotta hallitusohjelmassa asetettuihin ja eduskunnan edellyttämiin tavoitteisiin kotoutumisen kehittämisestä päästään. Sekä

kotoutujien että kotoutumisajan ylittäneiden tulee voida osallistua vapaan sivistystyön kotoutumista tukeviin opintoihin ja kielikoulutukseen maksutta 100 % valtionosuusrahoituksella.

Kansanopistoyhdistys toteaa, että vapaan sivistystyön lainsäädäntöä ja kotoutumista sekä kielitaidon oppimista tukevan koulutuksen rahoitusta tulee kehittää. Opintojen maksuttomuuden kytkeminen kotoutumisaikaan on ongelmallista. Kansanopistoyhdistys esittää, että jatkossa selvitetään vapaan sivistystyön lain muuttamista siten, että opintojen maksuttomuuden ja kotoutumissuunnitelman välinen kytkös poistetaan. Lisäksi oppilaitosten rahoitusta tulee lisätä siten, että kieli- ja kotoutumista tukevia opintoja voidaan tarjota myös kotoutumisajan ylittäneille.

Kansanopistoyhdistys haluaa kiinnittää tässä yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön huomiota siihen, että kotoutumisen edistämiseksi ja yhdenvertaisten kotoutumiskoulutukseen osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi tulee korjata hallituksen esityksen 167/2021 yhteydessä tehtyjä muutoksia työttömyysetuuden saamisen edellytyksiä koskevassa lainsäädännössä. Työvoimapolitiisessa kotoutumiskoulutuksessa opiskelevat eivät ole julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta säädetyn lain 3 luvun pykälien 3–7 mukaan veloitettuja hakemaan 4 työpaikkaa kuukaudessa, kun taas omaehtoisessa kotoutumiskoulutuksessa opiskelevat ovat. Tämä asettaa samassa koulutuksessa opiskelevat kotoutujat eriarvoiseen asemaan ja vastaavasti myös koulutuksen järjestäjät ovat eriarvoisessa asemassa. Lisäksi omaehtoisessa kotoutumiskoulutuksessa opiskelevien työnhakuvelvoitteesta aiheutuu työvoimaviranomaisille runsaasti työtä.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Pantsar Tytti
Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry